

EUROPOS KOMISIJA

Briuselis, 2011.10.13
KOM(2011) 638 galutinis

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

POŽIŪRIS Į ES PARAMĄ TREČIŲJŲ ŠALIŲ BIUDŽETUI ATEITYJE

1. KAS YRA PARAMA BIUDŽETUI IR KODĖL ES TAIKO ŠIĄ PRIEMONĘ

Parama biudžetui apima partnerystę ir tarpusavio atskaitomybę grindžiamą dialogą politikos klausimais, lėšų pervedimą į šalies partnerės nacionalinio izdo sąskaitą, veiklos vertinimą ir gebėjimų stiprinimą. Parama biudžetui turėtų būti suprantama ne kaip uždaras procesas, o kaip geresnio pagalbos teikimo ir tvaraus vystymosi tikslų siekimo priemonė, kuria šalys partnerės skatinamos prisiimti atsakomybę už vystymosi politiką bei reformas ir kuria įgyvendinama pagalbos veiksmingumo darbotvarkė ir išipareigojimai, nustatyti 2002 m. Monterėjaus vystymosi finansavimo konsensuse, 2005 m. Europos konsensuse dėl vystymosi, 2005 m. Paryžiaus deklaracijoje dėl pagalbos veiksmingumo ir 2008 m. Akros veiksmų darbotvarkėje.

Parama biudžetui – svarbi visapusiškos ES vystymosi politikos, vykdomos šalių partnerių atžvilgiu, priemonė. Komisija užtikrins, kad ES parama biudžetui¹ būtų teikiama laikantis visa apimančių ES išorės veiksmų principų ir tikslų (ES sutarties 21 straipsnis) ir vystymosi politikos (SESV 208 straipsnis).

Remdamasi 2000 m. komunikatu dėl paramos biudžetui², Komisija pradėjo taikyti į rezultatus orientuotą požiūrį, grindžiamą rezultatų rodikliais. 2008 m. pradėjus taikyti sutartis, susijusias su Tūkstantmečio vystymosi tikslais (TVT), toliau buvo remiamas nuspėjamumas, atsakomybė ir atskaitomybė.

ES parama biudžetui nėra neribota, besąlygiškai teikiama parama, ir ji nėra teikiama kiekvienai šaliai. Itin svarbu laikytis pagrindinių principų, o dialogas politikos klausimais yra svarbiausia priemonių rinkinio dalis. Be to, prieš įgyvendinant programą ir jos įgyvendinimo metu turi būti tenkinami tinkamumo kriterijai, o prieš atliekant mokėjimus – įvykdytos nustatytos sąlygos. Taip užtikrinama, kad išteklių naudojami pagal numatytą paskirtį, mažinama rizika ir kuriamos paskatos geriau vykdyti veiklą bei siekti geresnių rezultatų. Be to, mūsų šalys partnerės taip skatinamos gerinti savo valdymo sistemas.

Remdamasi dešimtmete paramos biudžetui teikimo patirtimi ir atsižvelgdama į suinteresuotųjų šalių raginimą toliau tobulinti paramos biudžetui mechanizmą, 2010 m. pabaigoje Komisija nusprendė paskelbti konsultacijas dėl ES paramos trečiųjų šalių biudžetui ateities³.

Šiame komunikate Komisija nustato naują paramos biudžetui politiką ir teikia pasiūlymus dėl suderinto ES požiūrio politikos. Komunikato tikslas – pritaikyti paramos biudžetui politiką prie kintančios politinės ir strateginės aplinkos, įskaitant Lisabonos sutartį, taip pat padaryti ES paramą biudžetui veiksmingesne priemone. Be to, valstybės narės šiuos pasiūlymus gali laikyti rekomendacijomis dėl jų dvišalės paramos biudžetui, kad visoje ES būtų taikomas suderintas požiūris.

¹ Apibrėžiama kaip parama biudžetui, už kurią atsakinga Komisija.

² KOM(2000) 58, 2000 2 2.

³ KOM(2010) 586, 2010 10 19.

2. ŠIUOLAIKINIS POŽIŪRIS Į PARAMĄ BIUDŽETUI

2.1. Rėmimasis sėkminga patirtimi

ES parama biudžetui ir toliau turėtų būti itin nuspėjama, ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas nacionalinėms vystymosi strategijoms, o mokėjimai turėtų būti atliekami dalimis, atsižvelgiant į veiklos rezultatus. Komisija lieka įsipareigojusi testuoti rezultatais grindžiamos paramos biudžetui operacijas, ji ketina toliau gerinti pažangos vertinimą ir rezultatų stebėjimą, be kita ko, taikyti veiklos proceso ir rezultatų rodiklius, siekdama geriau parodyti ir informuoti, kaip ES parama biudžetui prisidedama prie šalių partnerių vystymosi. Pagerinus ES veiksmų matomumą ir informavimą apie rezultatus, bus lengviau išlaikyti visuomenės paramą vystymuisi.

ES turėtų toliau laikytis dinamiško požiūrio į tinkamumo kriterijus ir pagrindinį dėmesį skirti patikimų ir svarbių reformų strategijų įgyvendinimo pažangai. Komisija ketina patobulinti tinkamumo kriterijus, jų vertinimą ir lėšų paskirstymą, taip užtikrindama, kad siekiant politikos tikslų būtų vykdomas veiksmingesnis biudžeto procesas.

Komisija nenustatys bendrų tikslų, susijusių su ES parama trečiųjų šalių biudžetui. Komisija mano, kad sprendimus dėl atitinkamo skirtingų pagalbos modelių derinio geriausia priimti vadovaujantis priemonių paketo principu, pagal kurį atsižvelgiant į šalies partnerės ypatumus ir sutartus vystymosi tikslus taikomi keli pagalbos modeliai.

Komisija tobulins ES paramos biudžetui rizikos valdymo sistemą vadovaudamasi Audito Rūmų rekomendacijomis. Tai apims glaudų kovos su korupcija ir sukčiavimu pažangos stebėjimą, siekiant užtikrinti paramos biudžetui naudą tvariam vystymuisi.

2.2. Naujų vystymosi srities problemų ir uždavinių sprendimas

Vadovaujantis naujuoju požiūriu turėtų būti stiprinama sutartinė ES ir šalių partnerių partnerystė dėl ES paramos biudžetui, siekiant kurti ir stiprinti demokratiją, skatinti tvarų ekonomikos augimą ir naikinti skurdą. Šis požiūris turi būti grindžiamas tarpusavio atskaitomybe ir bendru įsipareigojimu puoselėti pagrindines vertybes – žmogaus teises, demokratiją ir teisinę valstybę. Remiantis šiuo požiūriu turėtų būti sudarytos sąlygos geriau diferencijuoti paramos biudžetui operacijas, kad ES galėtų labiau atsižvelgti į šalių partnerių politines, ekonomines ir socialines sąlygas. Taikydamos šį požiūrį Komisijos tarnybos, EIVT ir valstybės narės turės glaudžiai derinti savo veiksmus.

Komisija yra įsipareigojusi didinti ES paramos biudžetui skaidrumą ir atskaitomybę – įdiegti konkrečius tinkamumo kriterijus, susijusius su biudžeto skaidrumu ir priežiūra. Komisija taip pat yra įsipareigojusi skelbti svarbią informaciją apie ES paramos biudžetui operacijas.

ES parama biudžetui turėtų būti skatinami pokyčiai, būtini toliau nurodytoms vystymosi srities problemoms ir uždaviniams spręsti.

2.2.1. Žmogaus teisių ir demokratinių vertybių rėmimas

Kiekviena ES ir trečiųjų šalių partnerystė ir jų bendradarbiavimas turi būti grindžiamas įsipareigojimu puoselėti pagrindines vertybes – žmogaus teises, demokratiją ir teisinę valstybę.

Parama biudžetui dėl paties jos pobūdžio laikoma aiškiu pripažinimu, kad šalies partnerės bendroji politika ir politinis valdymas vykdomi tinkama linkme. Todėl bendra parama biudžetui turėtų būti teikiama tada, kai tikima ir pasitikima, kad pagalbai skirtos lėšos bus naudojamos vadovaujantis ES vertybėmis ir tikslais, kurių šalys partnerės įsipareigoja siekti laikydamosi tarptautinių standartų.

Teikdama bendrą ES paramą biudžetui Komisija siekia skatinti viešojo sektoriaus atskaitomybę ir stiprinti nacionalinės kontrolės mechanizmus, kurie yra valdymo tobulinimo ir pagrindinių vertybių laikymosi pagrindas.

Tuo atveju, kai šalis partnerė pradeda akivaizdžiai nepaisyti įsipareigojimo laikytis pagrindinių vertybių, ES ir valstybės narės turi nustatyti ir vykdyti atitinkamą suderintą reagavimo strategiją. Į įsipareigojimo nesilaikymą turėtų būti reaguojama palaipsniui ir laikantis proporcingumo principo, išskyrus kraštutinius atvejus, kai būtina ginti ES finansinius interesus ir reputaciją – tada bendrą paramą biudžetui galima nedelsiant sustabdyti. Jei tikslinga, ES ir valstybės narės, bendradarbiaudamos su kitais ES nepriklausančiais paramos teikėjais, turėtų parengti priemones, kuriomis būtų ribojamas poveikis skurdą patiriantiems gyventojams. Pavyzdžiui, tai galėtų būti bet kurio fiksuotos mokėjimo dalies patikslinimas ir (arba) lėšų perskirstymas sektoriaus programoms, lėšų nukreipimas tikslinėms grupėms per nevyriausybines organizacijas, arba kitų pagalbos modelių, pvz., projektų, tobulinimas.

Pabrėžiant šiuos esminius pokyčius, bendra ES parama biudžetui ateityje turėtų būti vadinama „Gero valdymo ir vystymosi sutartimis“.

Kiek tai susiję su ES sektorine parama biudžetui, pagrindinį dėmesį Komisija ketina skirti sektoriams, kuriuose vykdoma daugiau vystymosi rėmimo ir skurdo mažinimo vilčių teikianti politika ir reformos, esama stipresnių pokyčių paskatų ir siekiama tenkinti pagrindinius gyventojų poreikius (pvz., teikti pagrindines paslaugas, kaip antai sveikatos priežiūros, švietimo, vandens tiekimo ir sanitarijos). Siekiant, kad sektorinės paramos biudžetui programos pasiektų gyventojus, daugeliu atvejų veiksmingiausia naudotis valstybiniais įgyvendinimo mechanizmais. Be to, taip galima pagerinti ir programų tvarumą, drauge didinant valstybinės sektorių įgyvendinimo mechanizmų struktūros veiksmingumą. Todėl sektorinė parama biudžetui gali būti naudinga net tuo atveju, kai nesama sąlygų leisti taikyti „Gero valdymo ir vystymosi sutartis“, nes minėta parama dažniausiai yra veiksmingiausias įgyvendinimo mechanizmas, kuris gali būti taikomas ir kaip paskata valdymui tobulinti. Svarstant ES sektorinę paramą biudžetui remiantis politinio valdymo įvertinimu, drauge reikės atidžiai atsižvelgti į poreikį padėti gyventojams ir ginti jų interesus. Tačiau jeigu politinis valdymas itin pablogėja, ES turėtų iš naujo įvertinti visą savo bendradarbiavimą su ta šalimi partnere, taip pat ir sektorinę paramą biudžetui.

2.2.2. Finansų valdymo, makroekonominio stabilumo, integruoto augimo ir kovos su korupcija bei sukčiavimu tobulinimas

Parama biudžetui, visų pirma „Gero valdymo ir vystymosi sutartis“, turėtų būti naudojama pagrindinėms valdymo sistemoms, pvz., valstybės finansų valdymui ir viešajam administravimui, tobulinti. Ja turėtų būti remiamas makroekonominis stabilumas ir fiskalinis tvarumas, kad sistemos taptų veiksmingesnės ir atskaitingesnės, o biudžeto asignavimų skyrimo procesas – visapusiškas ir skaidrus. Parama biudžetui turėtų būti naudojama tvaraus augimo kliūtims šalinti ir ekologiškai ekonomikai, įskaitant viešųjų gėrybių ir gamtos išteklių

apsaugą ir tvarų naudojimą, remti, drauge užtikrinant, kad augimo nauda būtų plačiai prieinama.

Siekiant patobulinti pagrindines valdymo sistemas, ypač viešuosius pirkimus, biudžeto parama bus prisidedama prie kovos su korupcija ir nusikaltimais, susijusiais su sukčiavimu. Šalys partnerės turėtų įsipareigoti pranešti Komisijai ir apskritai visiems partneriams, jeigu nacionalinės valdžios institucijos būtų informuotos apie įtarimus dėl galimo sukčiavimo arba korupcijos. Kai įmanoma ir nepažeidžiant vykdymo tyrimų, Komisijai ir visiems partneriams turėtų būti pranešama apie atitinkamos nacionalinės tyrimų institucijos nustatytus faktus ir siūlomus veiksmus.

2.2.3. Sektorių reformų rėmimas ir sektorių paslaugų teikimo tobulinimas

Remiant paslaugų teikimą arba reformas tam tikrame sektoriuje (arba keliuose tarpusavyje susijusiuose sektoriuose) vadovaujantis šalies partnerės vyriausybės sektoriaus strategija, parama biudžetui gali turėti lemiamos svarbos vyriausybės gebėjimui vykdyti savo funkcijas ir siekti sektoriaus tikslų didinti.

Tuo tikslu turėtų būti nustatyti aiškūs uždaviniai, iš esmės susiję su kokybiškų paslaugų prieinamumo visuomenei ir galimybe jomis naudotis gerinimu, ir, ypač kaimyninėse šalyse, su parama partnerystės darbotvarkei. Sektoriui būdingos sąlygos turėtų būti aptariamoms vykdam reguliarią dialogą politikos klausimais, be kita ko, dėl biudžeto asignavimų skyrimo sektoriui, reformų vykdymo, institucijų ir sistemų stiprinimo, sektoriaus tikslų įgyvendinimo pažangos ir veiksmingo paslaugų teikimo. Pagrindinis dėmesys bus skiriamas klausimams, susijusiems su svarbiausių paslaugų teikimu, visų pirma skurdo, lyčių lygybės ir vaikų klausimams, gebėjimui įsisavinti ir panaudoti sektoriaus tyrimų rezultatus, taip pat sąlygų žmogaus raidą orientuotam integruotam ir tvariam augimui vykdyti kūrimui.

Be to, bus tiriami „pinigų už rezultatus“ principai, remiantis kintamos mokėjimo dalies taikymo patirtimi ir atsižvelgiant į kiekvienos šalies vystymosi lygį ir finansavimo poreikius.

Komisija ketina veiksmingiau panaudoti sektorinę paramą biudžetui sektoriui būdingoms problemoms spręsti, reformoms remti ir paslaugų teikimui gyventojams gerinti. Pabrėžiant šiuos esminius pokyčius, ateityje ES sektorinė parama biudžetui turėtų būti vadinama „Sektoriaus reformos sutartimis“.

2.2.4. Valstybės kūrimas pažeidžiamose valstybėse ir mažų besivystančių salų valstybių bei UŠT vystymosi problemų sprendimas

Susiklosčius pažeidžiamumo situacijoms reikia padėti šalims partnerėms užtikrinti gyvybinių valstybės funkcijų vykdymą, remti perėjimą prie vystymosi, valdymą, žmogaus teises ir demokratiją, taip pat teikti pagrindines paslaugas gyventojams. Tokiomis aplinkybėmis būtinas bendras, nuoseklus ir suderintas atsakas, o parama biudžetui šiuo atveju gali būti svarbi priemonė. Paramą biudžetui ir kitus pagalbos modelius (humanitarinę pagalbą, bendras lėšas, projektų pagalbą, techninę paramą ir t. t.) turi lydėti sustiprintas politinis dialogas ir dialogas politikos klausimais.

Sprendimas teikti ES paramą biudžetui turi būti priimamas atsižvelgiant į kiekvieną konkretų atvejį ir grindžiamas numatomos naudos ir galimos rizikos įvertinimu. Komisija užtikrins, kad priimant šiuos sprendimus būtų atsižvelgiama į bendrą politinę ir saugumo situaciją, finansinę riziką, taip pat sąnaudas, kurios galėtų būti patiriamos nesiėmus veiksmų. Kai įmanoma,

pokyčių dinamikai įvertinti ES ir valstybės narės turėtų atlikti jungtinę analizę. Ši analizė turėtų tapti veiklos derinimo su pagrindiniais vystymosi partneriais pagrindu. Pirmenybė turėtų būti teikiama laipsniškam ir nuosekliam požiūriui į ES paramą biudžetui, kad būtų galima geriausiai prisitaikyti prie konkrečių aplinkybių ir valdyti riziką.

Pabrėžiant pirma minėtas ypatybes, ateityje ši parama biudžetui turėtų būti vadinama „Valstybės kūrimo sutartimis“.

ES taip pat skirs dėmesį mažoms besivystančioms salų valstybėms ir UŠT (užjūrio šalims ir teritorijoms). Šiuo atveju parama biudžetui gali turėti svarbų poveikį dėl aukšto atskaitomybės lygio ir įsipareigojimo spręsti jų struktūrinio pažeidžiamumo ir klimato kaitos klausimus, be kita ko, biologinės įvairovės nykimo ir kitas aplinkos problemas. Biudžeto parama gali būti veiksmingas būdas šioms daugelį sričių apimančioms ilgalaikėms ir struktūrinėms problemoms spręsti ir grėsmėms šalinti.

2.2.5. *Vidaus finansinių išteklių didinimas ir priklausomybės nuo pagalbos mažinimas*

Planuodama ES paramą biudžetui, visų pirma „Gero valdymo ir vystymosi sutartis“, Komisija ketina daugiau dėmesio skirti vidaus finansinių išteklių didinimui, be kita ko, iš gamtinių išteklių. Svarbus vaidmuo remiant pilietiškumą ir valstybės kūrimą tenka teisingoms ir skaidrioms mokesčių sistemoms, kuriomis taip pat prisidedama prie viešojo sektoriaus atskaitomybės ir politinį aktyvumo didinimo. Nors ES yra įsipareigojusi per paramą biudžetui teikti nuspėjamą paramą, tokia parama turėtų papildyti (o ne pakeisti) pačios šalies partnerės pastangas didinti vidaus finansinius išteklius.

ES turėtų aktyviau remti visapusiškas išteklių turtingų šalių reformų programas, kuriomis skatinamas geresnis gamtinių išteklių valdymas, skaidrumas ir atskaitomybė, vadovaujantis ES politika dėl uždavinių, susijusių su biržos prekių rinkomis ir žaliavomis, sprendimo⁴.

Padėdama šalims partnerėms spręsti problemas, susijusias su vidaus finansinių išteklių didinimu, ES prisidėtų prie šalių savarankiškumo ugdymo ir ilgalaikės priklausomybės nuo pagalbos mažinimo.

3. SUDERINTAS ES POŽIŪRIS

Svarbiausias suderinto ES požiūrio į paramą biudžetui tikslas – didinti šio modelio veiksmingumą prisidedant prie vystymosi ir reformų politikos, taip pat teikti visapusišką ir nuoseklų atsaką sprendžiant iškilusias problemas. ES drauge su valstybėmis narėmis turėtų parengti bendrą ES „Gero valdymo ir vystymosi sutartį“. ES ir valstybės narės veikiant drauge, padidėtų jų įtaka politiniame ir strateginiame dialoge bei jų dvišalės paramos biudžetui poveikis šalių partnerių vystymuisi. Derinimas turėtų būti vykdomas vadovaujantis šiais pagrindiniais principais:

- *Savarankiškas sprendimų priėmimas.* Pripažįstama, kad ES valstybės narės turi išlaikyti teisę sprendimus, susijusius su paramos biudžetui operacijomis, priimti ministrų lygiu, o ES privalo vykdyti savo teisiškai įpareigojančius susitarimus ir finansinius reglamentus.

⁴ KOM(2011) 25, 2011 2 2 ir Tarybos dok. 7029/11, 2011 3 10.

- *Sisteminas dalijimasis informacija.* Tai minimalus reikalavimas, kurio pagrindinis tikslas – derinti atsakus ir bendrus požiūrius į biudžeto paramos mechanizmus.
- ES lygio derinimu turėtų būti remiamas platesnis pagalbos teikėjų ir šalių vykdomas derinimas.
- Derinimas turėtų vykti tiek būstinėje, tiek vietoje, ir turėtų būti grindžiamas esamomis bendradarbiavimo institucijomis bei mechanizmais ir galiojančiu teisiniu pagrindu.

Remdamasi šiais principais, ES turėtų:

- dalintis pradiniu šalies partnerės išsipareigojimo laikytis pagrindinių ES vertybių įvertinimu, kad būtų galima nustatyti bendrą požiūrį;
- prireikus dalintis tinkamumo sąlygų analizėmis ir įvertinimais;
- kiek įmanoma suderinti rizikos vertinimo priemonės ir skatinti darnų dialogą dėl rizikos mažinimo veiksmų;
- vykdyti jungtinius vertinimus šalies lygmeniu ir reguliarius jungtinius paramos biudžetui vertinimus;
- užtikrinti aukšto lygio kompetenciją siekiant veiksmingo dialogo politikos klausimais su šalimis partnerėmis, be kita ko, naudojantis deleguoto bendradarbiavimo ir pervedimo susitarimais;
- drauge dalyvauti aukšto lygio dialoge politikos klausimais, įskaitant pagrindinių vertybių stebėjimą ir „Gero valdymo sutartis“ vykdymo tinkamumą;
- drauge informuoti vietas suinteresuotąsias šalis apie atliktas išmokas ir išmokų skyrimo sąlygų laikymąsi.

4. KŪRIMAS IR ĮGYVENDINIMAS

ES turėtų įvertinti, ar patenkintos išankstinės sąlygos, kad šaliai partnerei būtų galima patikėti „Gero valdymo ir vystymosi sutartis“, t. y. ar laikomasi pagrindinių vertybių (žmogaus teisių, demokratijos ir teisinės valstybės), ar aiškiai siekiama laikytis tarptautinių standartų, ar tokia sutartis galėtų būtų svarbus minėtų procesų pažangos variklis.

Kad būtų galima vykdyti tikrą aukšto lygio politinį dialogą ir dialogą politikos klausimais su šalimis, atitinkančiomis bendrus paramos biudžetui teikimo kriterijus ir konkrečius „Gero valdymo ir vystymosi sutarčių“ kriterijus, reikės nacionaliniu ir regioniniu mastu peržiūrėti ES atstovybių personalo išteklius, atsižvelgiant tiek į pareigų lygį, tiek į kompetenciją. Tuo tikslu Komisija būstinėje ir atstovybėse įsteigs regionines vyresniųjų pareigūnų darbo grupes, kuriose dalyvaus atitinkami Komisijos tarnybų ir EIVT atstovai. Prireikus darbo grupės taip pat konsultuosios su valstybėmis narėmis.

4.1. Tinkamumo biudžeto paramai gauti kriterijai

i) Komisija toliau taikys tris galiojančius tinkamumo kriterijus, drauge patobulindama tokių jų aspektus:

4.1.1. Stabili makroekonominė sistema. *Komisija atidžiai vertins, ar fiskalinė politika ir tikslai atitinka makroekonominio stabilumo reikalavimus ir yra valdomi remiantis patikimomis fiskalinio skaidrumo ir skolos tvarumo taisyklėmis. Kitas svarbus aspektas – vidaus finansinių išteklių didinimas, kuriam, kaip daugelį sričių apimančiam klausimui, bus skiriama daugiau dėmesio taikant makroekonominio*

tinkamumo kriterijus (fiskalinė politika) ir valstybės finansų valdymo tinkamumo kriterijus (mokesčių administravimas). Vertinimas bus atliekamas remiantis ES mokesčių ir vystymosi politika⁵.

4.1.2. Nacionalinės ir (arba) sektoriaus politikos kryptys ir reformos. *Jos turėtų būti orientuotos į tvarų augimą ir skurdo mažinimą remiantis komunikate „ES vystymosi politikos poveikio didinimas. Pokyčių darbotvarkė“⁶ pasiūlyta politika. Be to, siekiant sukurti patikimą socialinę struktūrą, būtina teisinga ir sąžininga mokesčių rinkimo ir išlaidų paskirstymo sistema (orientuota į skurdo mažinimą, lyčių lygybę ir vaikų klausimus), veiksminga socialinė apsauga ir pažanga didinant užimtumą bei užtikrinant darbo vietų kokybę.*

4.1.3. Valstybės finansų valdymas. *Prieš pradėdama vykdyti paramos biudžetui programą Komisija įvertins šalies partnerės institucinę, teisinę ir reglamentavimo sistemą, taip pat valstybės finansų valdymo sistemos veikimą, siekdama nustatyti atskaitos tašką, kuriuo bus grindžiamas dinamiškas požiūris ir įgyvendinamos pagrindinės reformos, vykdamas dialogą politikos klausimais, stiprinant gebėjimus ir nustatant išmokų sąlygas.*

Įvertinusi kiekvieną konkretų atvejį Komisija gali nuspręsti, ar tuo atveju, jeigu valstybės finansų valdymo sistema yra silpna, derėtų pareikalauti, kad prieš pradėdama paramos biudžetui operacijas šalis partnerė taikytų tam tikras trumpalaikes priemones, parinktas iš jos pačios valstybės finansų valdymo sistemos reformos strategijos.

Svarbus aspektas, kuriam turėtų būti skiriama daugiau dėmesio taikant šį kriterijų, yra kova su korupcija ir sukčiavimu. Komisija skirs ypatingą dėmesį kovai su korupcija ir rems griežtesnę kovos su korupcija nuostatų taikymą. Šalys partnerės turi aktyviai kovoti su korupcija ir sukčiavimu, jose turi veikti atitinkami veiksmingi sukčiavimo bei korupcijos prevencijos ir jų nustatymo mechanizmai (be kita ko, atitinkamos tikrinimo institucijos ir teisiniai gebėjimai), taip pat atitinkami reagavimo ir veiksmingų sankcijų mechanizmai. Jeigu šie reikalavimai nebus tenkinami, ES parama biudžetui gali būti sustabdyta.

ii) Komisija taip pat pradės taikyti naują tinkamumo kriterijų:

⁵ KOM(2010) 163, 2010 4 21 ir Tarybos dok. 11082/10, 2010 6 14.

⁶ KOM(2011) 637.

4.1.4. Biudžeto skaidrumas ir priežiūra. *Siekiant užtikrinti geresnę biudžeto vykdymo priežiūrą labai svarbu, kad visuomenė galėtų susipažinti su informacija apie biudžetą. Remdamasi svarbiausia informacija apie biudžetą, Komisija nustatys, kokių pagrindų šis kriterijus turi būti vertinamas. Šalys turės įrodyti, kad jos teikia svarbią informaciją visuomenei arba ketina ją pradėti teikti artimiausiu metu. Remiantis šiuo kriterijumi taip pat gali būti vertinama statistikos sistema ir ypač biudžeto duomenų kokybė. Be to, Komisija laikysis dinamiško požiūrio ir daugiausia dėmesio skirs patikimos reformos, kuria siekiama, kad palaipsniui būtų atskleidžiama visa informacija apie biudžetą, įgyvendinimui. Taikydama šį kriterijų, Komisija taip pat atsižvelgs į konkrečias pažeidžiamų valstybių ir mažų besivystančių salų valstybių bei UŠT ypatybes.*

4.2. Rizikos valdymas

Komisijos tarnybos ir, kai tinkama, EIVR, parengs geresnę rizikos valdymo sistemą, pritaikytą prie konkrečių rizikos, kuri patiriama teikiant paramą biudžetui, ypatybių, apimančią politinio valdymo, makroekonominio stabilumo, vystymosi rizikos, valstybės finansų valdymo, korupcijos ir sukčiavimo aspektus. Ši sistema bus svarbi papildoma programų planavimo, rengimo ir įgyvendinimo bei dialogo politikos klausimais vykdymo priemonė. Taikant šią sistemą rizika bus nustatoma, vertinama ir valdoma atsižvelgiant į rizikos lygį, kuri Komisija laiko priimtiniu. Atsižvelgiant į rizikos ir naudos santykį bus siūlomos reagavimo į riziką ir rizikos mažinimo priemonės.

4.3. ES paramos šalies partnerės biudžetui dydis

Komisija atliks išsamų kokybinį toliau išvardytų poreikių ir veiklos kriterijų įvertinimą:

- Šalies partnerės finansavimo poreikiai bus įvertinti remiantis jos vidutinės trukmės fiskaline programa ir (arba) nacionalinėmis ir sektoriaus vystymosi strategijomis.
- Bus vertinamas šalies partnerės įsipareigojimas nacionalinio biudžeto išteklius naudoti atsižvelgiant į vystymosi strategiją ir tikslus.
- Bus vertinamas konkrečios papildomos naudos, kuri bus gauta dėl paramos biudžetui, teikiamos įgyvendinant šalies partnerės politikos tikslus, veiksmingumas, ekonominis naudingumas ir poveikis.
- Bus vertinama ankstesnė patirtis, susijusi su išmokomis ir įsisavinimo pajėgumu, taip pat, ar vykdant paramos biudžetui operacijas veiksmingai įgyvendinti sutarti tikslai.
- Bus vertinama, ar šalies partnerės vystymosi strategija orientuota į rezultatus, įskaitant stebėjimo sistemą.

4.4. Dialogas politikos klausimais

Dialogas politikos klausimais turėtų atitikti ES bendrą dialogą politikos klausimais su šalimis partnerėmis. Komisija šį dialogą stiprins, siekdama užtikrinti, kad svarbios reformos būtų aptariamose ir būtų teikiama išteklių joms vykdyti, kad būtų nustatomi tikslai ir įvertinami rezultatai. Pagrindiniai klausimai, kurie bus svarstomi daugiau į strategiją orientuotame ir sutelktame dialoge, – politikos priemonės ir patikrinami rezultatai.

Šalies lygiu vykdomo dialogo politikos klausimais apimtis priklausys nuo konkrečių paramos biudžetui operacijų tikslų ir apims tinkamumo kriterijus. Komisija toliau sieks aktyviau įtraukti ekspertus, kurių žinios būtinos, kad dialogas politikos klausimais būtų veiksmingas –

pasirašys bendradarbiavimo susitarimus ir (arba) tvirtins finansinio pervedimo susitarimus su valstybėmis narėmis.

4.5. Veiklos paskatos ir sąlygos

Parama biudžetui ir toliau turėtų apimti bazinių mokėjimo dalių, susijusių su tinkamumo kriterijų vertinimu, ir atsižvelgiant į veiklos rezultatus nustatomų mokėjimų dalių, susijusių su pažangos vertinimu pagal rodiklius, derinį. Turėtų būti taikomi kiekvienos šalies nacionalinėje ir (arba) sektoriaus vystymosi politikoje arba reformos programoje nurodyti kriterijai – paprastai tai turėtų būti veiklos, įgyvendinimo ir rezultatų rodiklių derinys. Rodikliai ir tikslai turėtų būti svarstomi kiekvienos metinės peržiūros metu, jie gali būti koreguojami atsižvelgiant į įgytą patirtį. Kalbant apie „Gero valdymo ir vystymosi sutartis“, turi būti nustatyti reikalavimai, susiję su demokratijos ir žmogaus teisių rėmimu.

4.6. Nuspėjamumas

ES paramos biudžetui programų nuspėjamumą Komisija užtikrins nustatydamą kuo aiškesnes tinkamumo sąlygas ir jų vertinimo tvarką. Be to, ji priims ilgesnės trukmės išipareigojimų šalyse, kurios pademonstravo teigiamą paramos biudžetui įgyvendinimo patirtį, atsižvelgdama į TVT sutarčių vykdymo patirtį.

4.7. Vidaus ir tarpusavio atskaitomybės gerinimas

Vidaus ir tarpusavio atskaitomybė už paramą biudžetui turėtų būti toliau tobulinama:

- didinant biudžeto proceso atvirumą, skaidrumą ir atskaitomybę,
- remiant dalyvaujamąją paramos biudžetui požiūrį,
- sistemingai integruojant programas, siekiant remti nacionalinės teisės aktų leidimo ir priežiūros institucijas, taip pat regionines institucijas ir pilietinės visuomenės organizacijas,
- skelbiant svarbią informaciją apie finansinius susitarimus dėl paramos biudžetui ir paramos įgyvendinimo apžvalgas ir taip didinant skaidrumą.

4.8. Gebėjimų stiprinimas

Gebėjimų stiprinimo poreikiai bus sistemingai vertinami, siekiant remti vyriausybės gebėjimą vykdyti politiką ir teikti paslaugas galutiniams gavėjams, taip pat remti aktyvų vidaus suinteresuotųjų šalių dalyvavimą ir gerinti nacionalinę statistikos sistemą. Komisija, atsižvelgdama į paklausą bei aiškių rezultatų siekimą, teiks gebėjimų stiprinimo paramą vykdydama suderintas iniciatyvas.

4.9. Stebėjimas, vertinimas ir pranešimas

Šalyje partnerėje turėtų veikti patikima stebėjimo ir rezultatų vertinimo sistema. Nustačius trūkumų turėtų būti priimanamos stebėjimo ir vertinimo sistemos tobulinimo priemonės. Komisija skirs ypatingą dėmesį šiems elementams:

- Stebėjimo ir vertinimo sistemos institucinei sistemai;

- Esamam stebėjimo ir vertinimo planui, suderintam su politikos vystymosi tikslais ir pagrindiniais procesais;
- Duomenų kokybei, reguliarumui ir patikimumui, įskaitant oficialią statistiką, informacines sistemas, rodiklius (įvesties, proceso, rezultatų bei įgyvendinimo) ir ataskaitinius dokumentus;
- Stebėjimo ir vertinimo funkcijų vykdymo gebėjimų stiprinimui.

Stebėjimo ir vertinimo sistema turėtų padėti pasiekti, kad šalies partnerės biudžeto procese nacionalinėms suinteresuotosioms šalims tektų svarbesnis vaidmuo ir būtų didinamas jų teisėtumas, taip pat užtikrinti, kad visuomenei būtų teikiama faktais pagrįsta ir patikrinama informacija apie paramos biudžetui operacijas.

ES turėtų geriau informuoti apie ES ir dvišalę paramą biudžetui, remdamasi analitine veikla, veiklos vertinimo sistemomis, naujausių vertinimų rezultatais ir įgyta patirtimi.

5. IŠVADOS

Komisija ragina Tarybą pritarti siūlomam komunikatui, kuriuo siekiama:

- padaryti ES paramą biudžetui veiksmingesnę siekiant vystymosi rezultatų, ir patvirtinti šiuos pasiūlymus, susijusius su dvišale parama biudžetui –
- užtikrinti ES ir valstybių narių suderintą ES požiūrį į paramą biudžetui.

Šiame komunikate išdėstytais pagrindiniais principais bus grindžiamas ES paramos biudžetui programavimas ir įgyvendinimas.